

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Dr Tomasz WÓJTOWICZ

I WOJNA W ZATOCE PERSKIEJ – WOJNA SIECIOCENTRYCZNA CZY KLASYCZNY KONFLIKT ZBROJNY ERY PRZEMYSŁOWEJ?

Sieciocentryczność, asymetryczność, prywatyzacja, profesjonalizacja to podstawowe zmiany, jakie zachodzą we współczesnych siłach zbrojnych. Przełom XX i XXI wieku oraz procesy społeczno-ekonomiczne, takie jak: globalizacja, regionalizacja, integracja oraz rewolucja technologiczna, wpłynęły znacząco nie tylko na funkcjonowanie współczesnych państw narodowych, organizacji ponadnarodowych, komercyjnych przedsiębiorstw, ale także armii, powodując ich transformację i zmianę funkcjonowania. Zasady charakterystyczne dla ery przemysłowej zastąpione zostały zasadami właściwymi erze informacyjnej. Jednym z pierwszych sprawdzianów dla zmian, jakie zachodziły na polu walki przełomu XX i XXI wieku, była I wojna w Zatoce Perskiej (2 sierpnia 1990–3 marca 1991 roku), nazywana także operacjami: Desert Shield, Instant Thunder, Desert Sabber lub Desert Storm.

Celem tego artykułu jest krytyczne opisanie I wojny w Zatoce Perskiej, jako konfliktu ery informacyjnej oraz odpowiedź na pytanie, czy operację Desert Storm można nazwać pierwszą wojną sieciocentryczną, czy wbrew wielu opiniom, była to jednak wojna schyłku ery przemysłowej. Analizowanie zagadnień związanych z I wojną w Zatoce Perskiej jest również istotne z uwagi na to, że była ona czytelnym testem dla zmian, jakie następowały w armii Stanów Zjednoczonych od zakończenia wojny w Wietnamie (1975 rok). Badanie tego zagadnienia może w dużej mierze przyczynić się do jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o sens i słuszność długoletniego planowania strategicznego, na którym opierają się obecne zmiany w siłach zbrojnych poszczególnych państw rozwiniętych, takich jak: Future Combat System (USA), Joint Vision 2010-2020 (USA), Wizja Sił Zbrojnych RP 2030, itp. Jest także okazją do zadania pytania o rolę nowych technologii we współczesnych konfliktach zbrojnych.

Czy I wojna w Zatoce Perskiej była rzeczywiście starciem zachodniej potęgi militarnej opierającej się na innowacyjności i nowych systemach bojowych dostar-

czanych przez największe koncerny zbrojeniowe, takie jak Lockheed Martin, Boeing, General Electric, z państwem trzeciego świata? Jak wskazuje E. Cohen z Johns Hopkins University School of Advanced International Studies, iracka artyleria dysponowała południowoafrykańskimi haubicami G-5, które pod względem zasięgu przewyższały amerykańskie systemy Paladin o 6 kilometrów (30 kilometrów wobec 24 kilometrów), natomiast jeden z symboli US Air Force w czasie operacji Desert Storm – C-130 – został zaprojektowany w latach 50. XX wieku, a wprowadzony do uzbrojenia w 1956 roku¹. Powyższe pytania podkreślają duże znaczenie I wojny w Zatoce Perskiej, nie tylko dla okresu w jakim się rozegrała i dalszych kierunków transformacji sił zbrojnych, ale także dla obecnego planowania strategicznego.

Koncepcja działań sieciocentrycznych pojawiła się w literaturze anglojęzycznej, a następnie dokumentach doktrynalnych i podręcznikach polowych US Army wraz z rewolucją technologiczną, rozpoczętą w latach 70. XX wieku. Wówczas zaczęto stosować rozmaite terminy opisujące dominację informacyjną nad przeciwnikiem: network centric warfare (NCW), net-centric operations, network centric war oraz walka zbrojna ery cyfrowej, walka wielowymiarowa, operacja połączona w środowisku rozproszonym, rozległa operacja połączona, połączone działania rozproszone². Kluczową pracą poruszającą kwestie NCW, była opublikowana w 1999 roku praca grupy amerykańskich badaczy: D. Albertsa, J. Gastki i F. Steina „Network Centric Warfare. Developing and Leveraging Information Superiority”, w której przedstawione zostały założenia nowego rodzaju wojny. Według autorów symbolem zmian była koncepcja systemu C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance). Zadaniem powyższego systemu było zbieranie, analizowanie i dystrybuowanie informacji za pomocą sieci informatycznej³. Obecnie system C4ISR został znacznie rozbudowany i jego elementy znajdują się we wszystkich rodzajach sił zbrojnych USA. W jego skład wchodzi sensory – m.in. Modularna Platforma Sterowania i Raportowania (Modular Control and Reporting Platform, MCRP), platformy – m.in. RQ-4 Global Hawk, E-2C Hawkeye 2000, systemy – m.in. Dowodzenia i Kontroli (Command & Control, C2), Program Wspierania Obrony (Defense Support Program, DSP), services – m.in. system rozpoznania AWACS, system rozpoznania JSTAR

¹ E. Cohen, *Wojna i technologie, Strategia we współczesnym świecie. Wprowadzenie do studiów strategicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011, s. 156.

² J. Kręcikij, *Działania sieciocentryczne. Wybrane problemy*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 17.

³ D. Alberts, J. Gastka, F. Stein, *Network Centric Warfare. Developing and Leveraging Information Superiority*, Washington 2000, s. 87.

oraz solution – m.in. C2 Futures Lab⁴. W Polsce, jednym z badaczy, który podjął się opisanie wojny sieciocentrycznej był D. Fryc (publikacja „Wojna – współczesne oblicze”). Autor, charakteryzując współczesne rodzaje wojen, wymienił wojnę sieciową (sieciocentryczną) obok przewencyjnej, wirtualnej, informacyjnej, kulturowej i asymetrycznej. W przeciwieństwie do tradycyjnych konfliktów XX wieku, obraz wojny sieciowej jest obrazem niemilitarnym. Ponadto, zdaniem M. Fryca, istotną rolę w wojnie sieciowej odgrywają dwa czynniki: dzielenie się danymi oraz świadomość sytuacyjna pola walki (Situational Awareness). Umożliwia ona uzyskanie dokładnej wiedzy o rozmieszczeniu w teatrze działań sił przeciwnika oraz własnych, jak również skuteczne adaptowanie się do zmiennej sytuacji operacyjnej⁵.

Obok wojny sieciocentrycznej, w tytule niniejszego artykułu, został użyty także zwrot „konflikt ery przemysłowej”. Jego autorami byli Alvin i Heidi Tofflerowie, amerykańscy futurologi, którzy użyli go w publikacji *Trzecia fala*⁶ oraz *Wojna i antywojna*. Tofflerowie, na podstawie głośnej tezy fal cywilizacyjnych, stwierdzili, iż sposób prowadzenia wojny odpowiada sposobom zdobywania dóbr materialnych. Według nich, cywilizacja Zachodu historycznie przechodziła trzy fazy: agrarną, industrialną i postindustrialną. Pierwsza z nich rozpoczęła się wraz z rewolucją neolityczną i trwała do pierwszej rewolucji przemysłowej. Symbolem jej była motyka, a zdobywanie dóbr materialnych opierało się na rolnictwie. Druga powstała w latach 1650–1750 wraz z rewolucjami przemysłowymi przełomu XVII i XVIII wieku. Związana była z dynamicznymi zmianami w przemyśle, masowością produkcji oraz zastosowaniu nowych wynalazków w gospodarce, takich jak maszyna parowa. Symbolem jej była linia produkcyjna. Trzecia przypadała na okres, w którym powstała książka (1980) i była w fazie zaawansowanego rozwoju. Charakteryzowała się odmasowieniem produkcji oraz oparciem gospodarki na wiedzy i informacji. A. Toffler uznał I wojnę w Zatoce Perskiej za wojnę *trzeciej fali* oraz narodziny *nowej formy prowadzenia wojny*⁷.

W celu dokładnej odpowiedzi na pytanie, czy I wojna w Zatoce Perskiej była wojną sieciocentryczną, przed przejściem do opisu konfliktu, należy cofnąć się do lat, w czasie których rozpoczęły się przemiany sił zbrojnych USA, nazywane ogólnie Revolution in Military Affairs – RMA (rewolucja w sprawach wojskowych).

⁴ C4iSR – Command, Control, Comunication, Computers, Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance, Northrop Grumman, <http://www.northropgrumman.com/isr/> (10.09.2012).

⁵ M. Fryc, *Wojna – współczesne oblicze*, Wydawnictwo Mado, Toruń 2009, s. 67–69.

⁶ A. Toffler, *Trzecia fala*, PIW, Warszawa 2001.

⁷ A. Toffler, H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Wydawnictwo MUZA SA, Warszawa 1997, s. 93.

Wówczas, zarówno w obszarze teorii i doktryny, jak również w potencjale bojowym, armia rozpoczęła długi cykl przemian, którego sprawdzianem była operacja Desert Storm.

Podstawy funkcjonowania armii Stanów Zjednoczonych opisane zostały w podręcznikach polowych *Field Manual* – FM⁸ oraz ogólnych zasadach doktrynalnych nazwanych *Air Land Battle* – ALB (Koncepcja bitwy powietrzno-lądowej). Z punktu widzenia zasad taktyki i sztuki operacyjnej, na podstawie których została rozegrana I wojna w Zatoce Perskiej, najistotniejsza była treść zawarta w podręczniku FM 100-5 Operations, wydanym w 1976 roku, a następnie poprawionym w 1982 roku. FM 100-5 Operations był owocem pracy grupy amerykańskich sztabowców, pracujących w Fort Leavenworth w Training nad Doctrine Command (TRADOC). Nowy podręcznik polowy zastępował dotychczas istniejące i obowiązujące publikacje Departamentu Obrony, przedstawiając czytelnie nowe zasady mówiące o tym, jak walczyć (How to Fight?). Na podstawie FM 100-5 Operations, doświadczeń wojny w Wietnamie oraz wojny Jom Kippur (1973), powstała następnie *Air Land Battle*, która całkowicie zmieniła doktrynę wojskową USA. Pojawiły się w niej nowe rodzaje operacji militarnych, takie jak: Close Operations (bliskie), Deep Operations (głębokie) oraz Rear Operations (tyłowe). Ponadto twórcy ALB podkreślali znaczenie inicjatywy, sprawności, głębokości operacji i synchronizacji. Pozwoliły one na przeniesienie ciężkości prowadzenie działań bojowych na niższy – taktyczny poziom sztuki wojennej, pozostawiając szeroką samodzielność oficerom średniego i niższego szczebla⁹. Biorąc pod uwagę okres czasowy, w którym powstała koncepcja *Air Land Battle*, należy uznać ją za doktrynę niezwykle innowacyjną, będącą przykładem nadchodzących przemian ery informacyjnej. Z drugiej strony, nie powinno się zapominać o kontekście historycznym oraz przeciwniku, w stosunku do którego miała zostać zastosowana w praktyce. Pomimo szeregu innowacyjności i nacisku na prowadzenie operacji połączonych, zarówno FM 100-5 Operations, jak również ALB zawierały szereg założeń charakterystycznych dla wojen ery przemysłowej. Po pierwsze, punktem odniesienia i potencjalnym przeciwnikiem dla autorów powyższych dokumentów był Związek Radziecki i wojska Układu Warszawskiego, stacjonujące w Europie Środkowo-Wschodniej. W związku z dominacją konwencjonalnych środków bojowych przeciwnika, strona amerykańska zamierzała wykorzystać potencjał technologiczny, połączony z manewro-

⁸ FM 100-5 Operations, <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/compoundobject/collec tion/p4013coll9/id/42/rec/9> (10.09.2012).

⁹ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA w konfliktach w Iraku i Afganistanie – największych wojnach przelomu XX/XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2011, s. 72–75.

wością i wykorzystaniem słabych punktów wroga. Dlatego zakładała zastosowanie aktywnej obrony, rzucenie wszystkich sił na linię frontu bez zachowania rezerw oraz dążenie do zaatakowania w punkcie ciężkości (Schwerpunkt), w którym przeciwnik był potencjalnie najsłabszy. Zasada punktu ciężkości została zaadaptowana z założeń niemieckiego *Blitzkriegu*, podobnie jak bliskość współpracy między wojskami lądowymi, a siłami powietrznymi. Zadaniem lotnictwa, podobnie jak w kampaniach II wojny światowej, miało być atakowanie zarówno linii obrony przeciwnika, jak również jego zaplecza w postaci baz logistycznych i rezerw. Liczne odniesienia do niemieckiego sposobu prowadzenia wojny błyskawicznej, skłaniają do refleksji, iż autorzy *Air Land Battle* w czasie przygotowywania nowych założeń doktrynalnych, wielokrotnie sięgali po przykłady kampanii, w czasie których dowodzili marszałek E. Rommel, gen. H. Guderian, czy gen. J. Fuller¹⁰.

Stany Zjednoczone przystąpiły do I wojny w Zatoce Perskiej wyposażone, obok nowej doktryny wojennej, również w nowe środki bojowe. W latach 70. XX wieku nastąpił technologiczny przełom, który znacząco wpłynął na siły zbrojne, jak również umożliwił powstanie nowego, amerykańskiego sposobu prowadzenia wojny. W 1971 roku został wynaleziony mikroprocesor – najważniejsze urządzenie w rozprzestrzenianiu mikroelektroniki (jego upowszechnienie nastąpiło w połowie lat 90. XX wieku). Następnie w 1975 roku wynaleziono mikrokomputer – pierwszy produkt handlowy Apple II, który został wprowadzony na rynek w 1977 roku, mniej więcej w tym samym czasie, gdy Microsoft zaczynał wytwarzać systemy operacyjne dla mikrokomputerów. W 1969 roku US Defence Department's Advanced Research Projects Agency (ARPA) zapoczątkował tworzenie nowej rewolucyjnej sieci łączności elektronicznej, która po kilkadziesiąt lat przekształciła się w dzisiejszy Internet¹¹. Istotne znaczenie dla rozwoju technologii na polu walki miał również rok 1988, kiedy to po raz pierwszy do wyposażenia indywidualnego żołnierza został wprowadzony przenośny system globalnego pozycjonowania GPS pod nazwą AN/PSN-8 *Manpack*. Poza osobistym wyposażeniem żołnierza US Army złożyła zamówienie na nowe rodzaje uzbrojenia, nazwane później *wielką piątką*: czołg podstawowy, bojowy wóz piechoty, śmigłowiec uderzeniowy, śmigłowiec transportowy oraz kierowany pocisk przeciwlotniczy ziemia – powietrze. Podstawą *wielkiej piątki* był czołg M1 *Abrams*, będący odpowiedzią na radziecki T-72. Montowany w dwóch fabrykach Chryslera: General Dynamic w Lima (Ohio) oraz Detroit (Michigan), był znacznie większy od czołgów strony przeciwnej, cichszy oraz bardziej precyzyjny. Z odległości 2000 m prawdopodobieństwo trafienia z działa M1 *Abrams* w cel nieruchomy o wymiarach 2,3×2,3 m, wynosiło 90%.

¹⁰ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 76–77.

¹¹ M. Castells, *Społeczeństwo sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 89.

Drugim z *wielkiej piątki* był projekt bojowego wozu piechoty w dwóch wersjach: M2 *Bradley Fighting Vehicle* – BFV oraz M3 *Cavalry Fighting Vehicle* – CFV. Bojowe wozy piechoty miały towarzyszyć w natarciu czołgom M1 *Abrams*, stanowiąc tym samym przeciwwagę dla bojowych wozów piechoty Układu Warszawskiego (BWP-1, BWP-2). Kolejnym zakupem US Army był śmigłowiec uderzeniowy AH-64A *Apache*. Podobnie jak wcześniejszy czołg i bojowy wóz piechoty, nie miał sobie równych po stronie przeciwnej. Wyposażony był w system do obserwacji nocnej oraz system celowniczy, umożliwiający prowadzenie walki w nocy i przy bardzo trudnych warunkach oświetleniowych. O jego potencjalne bojowym świadczyła termolokacja, jak również uzbrojenie – m.in. kierowane pociski raketowe AGM-114 *Hellfire*, AIM-92 *Stinger*, AIM-9 *Sidewinder*, AGM-122A *Sidearm*, czy niekierowane rakiety *Hybryda*. Oprócz nowych środków uderzeniowych, US Army potrzebowała również śmigłowca transportowego, umożliwiającego sprawny transport i wykonanie manewru, szczególnie mobilnych oddziałów, takich jak 82. *Airborne Division*, czy 101. *Airborne Division*. Wybrano produkt firmy Sikorsky, nazwany później UH-60A *Black Hawk* dla wojsk lądowych, natomiast dla sił powietrznych MH-60G *Pave Haw*. Załoga nowego śmigłowca składała się z 3 osób, a na pokładzie mogło zmieścić się 11 żołnierzy (drużyna piechoty). Jednym z najbardziej zaawansowanych technologicznie typów uzbrojenia i ostatnim elementem *wielkiej piątki* był system obrony powietrznej *Patriot*. Antybalistyczny pocisk typu ziemia – powietrze trafił do produkcji na początku lat 80. XX wieku. Baterie *Patriot* rozmieszczono m.in. w Europie Środkowej, gdzie skutecznie mogły zwalczać sowieckie pociski raketowe typu *SCUD*, czy *FROG*. Poza uzbrojeniem wchodzącym w skład *wielkiej piątki*, do US Army i US Air Force trafiły także inne typy uzbrojenia, m.in. wieloprowadnicowa wyrzutnia rakiet *MLRS*, wielozadaniowy samochód *HMMWV*, samolot F-117A *Stealth*, B-2 *Spirit*, B-1B *Lancer*, samolot transportowy C-5 *Galaxy*, C-130 *Herculer*, czy samolot wsparcia bojowego A-10 *Thunderbold*¹². Armia Stanów Zjednoczonych wyposażona w nowe środki bojowe, oparte na najbardziej zaawansowanych technologiach oraz doktrynę wojenną będącą wynikiem prac ponad 20 lat, prezentowała nową, inną siłę, znacznie różniącą się od tej, która dominowała w czasie wojny w Wietnamie. Czy jednak konflikt, do jakiego doszło w 1991 roku, był pierwszą wojną XXI wieku – wojną sieciocentryczną?

Generał M. McPeak, szef sztabu amerykańskich sił powietrznych w 1991 roku powiedział, że w czasie operacji *Desert Storm* po raz pierwszy w historii armia lądowa została pokonana przez siły powietrzne¹³. Zdaniem innego amerykańskie-

¹² B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 85–87.

¹³ E. Durschmied, *Czynnik zwrotny w bitwach, od Troi do Zatoki Perskiej*, Wydawnictwo Amber, Warszawa 1999, s. 193.

go oficera pułkownika J. Wardena III, wojna w Zatoce Perskiej była przykładem pierwszej hiperwojny (hyperwar) – opartej na zaawansowanej technologii, niespotykanej dotąd dokładności, zaskoczeniu operacyjnym i strategicznym oraz ataku na niemal wszystkie strategiczne, i operacyjne węzły przeciwnika. Według niego, w nowym rodzaju wojny, pole walki zdominowały siły powietrzne¹⁴. Istotnie, I wojna w Zatoce Perskiej rozpoczęła się 17 stycznia 1991 roku od operacji Instant Thunder, polegającej na intensywnych atakach lotniczych na infrastrukturę krytyczną Iraku oraz jego siły zbrojne¹⁵. Już 16 stycznia o godz. 23.00 z bazy w zachodniej Arabii Saudyjskiej wystartowały dwie grupy uderzeniowe. Każda z nich składała się z 4 śmigłowców AH-64 Apache ze 101. Airborne Division, śmigłowca Air Force Pave Low z 20th Special Operation Squadron oraz śmigłowca UH-60 Black Hawk. Celem ich były dwie irackie bazy radarowe wczesnego ostrzegania. Po zbliżeniu się do celu, AH-64 Apache wystrzeliły 27 rakiet typu Hellfire, niszcząc 16-18 celów, w tym: anteny radarowe, centra operacyjne, generatory oraz baraki. Po pierwszym nalocie, umożliwiającym utworzenie luki w irackiej przestrzeni powietrznej, do lotu poderwały się samoloty trudno wykrywalne dla radarów F-117A Nighthawk ze 415th i 416th Tactical Fighter Squadron. Przy użyciu precyzyjnej amunicji PGM (Precision Guided Munition), uderzyły na irackie centra dowodzenia, łączności, fabryki broni biologicznej, centra dowodzenia obrony przeciwlotniczej, instalacje radarowe, siedzibę dowództwa irackich sił powietrznych, telewizyjne stacje nadawcze, bunkier prezydencki i inne cele strategiczne. Mimo zniszczenia 65% wszystkich celów, misje bojowe F-117A pierwszego dnia operacji stanowiły jedynie 8% wszystkich lotów¹⁶. Ponadto GPS (Global Positioning System) nie funkcjonował przez dwie godziny rano i dwie godziny wieczorem, ponieważ układ orbit satelitów, dzięki którym działał (system Navstar), nie obejmował wówczas Zatoki Perskiej¹⁷.

Plan głównodowodzącego całej operacji gen. N. Schwarzkopfa, polegał na uzyskaniu pełnej kontroli powietrznej dzięki atakowi na trzech poziomach: najniższym – zniszczeniu lokalnych ośrodków dowodzenia za pomocą ataków prowadzonych przez śmigłowce bojowe oraz samoloty wielozadaniowe, średnim – opanowaniu przestrzeni powietrznej przez E-2 Hawkeyes, E-3 AWACS, najwyższym – prowadzeniu obserwacji z pułapu 36 tys. kilometrów przez satelity geostacjonar-

¹⁴ Ł. Kamiński, *Technologia i wojna przyszłości. Wokół nuklearnej i informacyjnej rewolucji w sprawach wojskowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, s. 28.

¹⁵ *Operation Desert Storm*, Globalsecurity, http://www.globalsecurity.org/military/ops/desert_storm-timeline.htm, (11.09.2012)

¹⁶ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 277–278.

¹⁷ Ł. Kamiński, *Technologia i wojna...*, dz. cyt., s. 25.

ne KH-11 Big Bird¹⁸. Kontrola powietrzna wiązała się również z uzyskaniem całkowitej dominacji lotnictwa nad areną prowadzonych operacji (Area of Operation). Główną rolę w zwalczaniu wrogich samolotów bojowych odegrały F-15C, które już w początkowym etapie operacji zanotowały 41 zestrzeleń przy zerowych stratach własnych. Strona iracka, spodziewając się utraty całego potencjału sił powietrznych, zdecydowała się na ewakuację 140 maszyn do Iranu. Kolejna fala ataku skierowana została przeciwko oddziałom lądowym, zarówno dywizjom regularnym, jak również Gwardii Republikańskiej. Przeciwko elicie armii irackiej skierowane zostały samoloty F/A-18 Hornet z US Navy, samoloty US Marines oraz bombowce B-52. 25 stycznia 1991 roku, osiem dni od rozpoczęcia operacji, dzienna liczba nalotów przeciwko dywizjom Gwardii Republikańskiej osiągnęła 200 misji. Z początkiem lutego 1991 roku wywiad CENTCOM przeprowadził analizę, z której wynikało, że w Dywizji Zmechanizowanej Tawakalna z 222 posiadanych czołgów zniszczono 138, a potencjał bojowy tej jednostki został ograniczony o 60%¹⁹. Należy jednak pamiętać, iż dane te były wykonane przez sztab wojskowy w czasie trwającej operacji i nie zostały zweryfikowane przez niezależne ośrodki pozarządowe. W publikacji Ł. Kamińskiego, *Technologia i wojna przyszłości*, podobne dane statystyczne są znacznie niższe. Według autora, w operacji Desert Storm zniszczono 35–40% czołgów i artylerii, Brytyjczycy i Francuzi podawali, że było to mniej niż 30%, CIA natomiast szacowała straty irackie na 10–15%²⁰.

Równoległe do prowadzonej operacji Instant Thunder, dowództwo sił koalicji przygotowywało się do ostatecznego rozstrzygnięcia poprzez ofensywę lądową – operacja Desert Sabber. W tym celu w Zatoce Perskiej zgromadzone zostały wojska, które pod względem ilości i potencjału nie miały odpowiedników w całym okresie zimnej wojny. W lutym 1991 roku w Arabii Saudyjskiej znajdowało się 536 000 żołnierzy amerykańskich podległych CENTCOM (Central Command), w tym 54 600 przynależnych do CENTAF (US Air Force CENTCOM). Ponadto kontyngenty wystawiły: Wielka Brytania – 1st Armoured Division w sile 14 000 żołnierzy, Francja – 1. Pułk Huzarów Spadochronowych oraz 6. Lekka Dywizja Pancerna *Daguet* w sile 16 000 żołnierzy i państwa arabskie – Egipt, Syria, Nigeria, Oman, Bahrajn, ZEA, Maroko, Senegal, Katar, Bangladesz, Afganistan, w sile 40 000 żołnierzy. Po stronie sił koalicji znajdowały się oddziały zarówno lekkie, jak również ciężkie dywizje zmechanizowane i pancerne. Jako jeden z pierwszych przybył na Bliski Wschód XVIII Airborne Corps, w skład którego wchodziła 24th Infantry Division (Mechanized), 101. Airborne Division i 82. Airborne Division z Fort

¹⁸ E. Durschmied, *Czynnik zwrotny...*, dz. cyt., s. 197.

¹⁹ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 287.

²⁰ Ł. Kamiński, *Technologia i wojna...*, dz. cyt., s. 25.

Bragg (Karolina Północna). Na wyposażeniu dywizji znajdowały się lekkie czołgi typu Sheridan, samochody HMMWV z wyrzutniami ppanc TOW oraz śmigłowiec AH-64 Apache. Obok XVIII Airborne Corps, który miał pełnić rolę manewrową, w Zatoce Perskiej zgodnie z planem gen. Schwarzkopfa, musiały znaleźć się ciężkie oddziały, które z kolei wykonałyby uderzenie przełamujące irackie linie obronne. Decyzją Pentagonu do tego zadania został wyznaczony VII Copsr stacjonujący w Niemczech. W jego skład weszła: 1st Armored Division *Old Ironside*, 3rd Armored Division *Spearhead*, 2nd Armored Cavalry Regiment, 11th Aviation Brigade, 2nd Support Command Corps, 7th Engineer Brigade oraz 1st Infantry Division. Łącznie korpus liczył 200 00 żołnierzy, 6000 pojazdów gąsienicowych oraz 59 000 pojazdów kołowych. Do transportu w rejon Zatoki Perskiej wykorzystano 421 barek rzecznych, 407 pociągów z 12 210 wagonami i 204 konwoje drogowe z 5100 pojazdami²¹. Poza tym, w skład sił koalicji weszły dywizje piechoty morskiej, skupione w MERCENT (Marine CENTCOM) oraz grupy uderzeniowe lotniskowców USS *Eisenhower*, USS *Independence*, USS *Saratoga* USS *Wisconsin*, USS *Midway*, USS *Missouri*, USS *America* oraz USS *Ranger*²². Pod względem ilości i ciężkiego uzbrojenia zgromadzonego na przełomie 1990/1991 roku, pograniczne Arabii Saudyjskiej i Kuwejtu przypominało linię frontu w czasie wojny koreańskiej, a nawet przebieg kampanii II wojny światowej – obraz charakterystyczny dla wojen ery przemysłowej. Na długości 241 kilometrów wojska irackie zbudowały system umocnień nazywanych *linią Saddama*, która składała się z zapór z drutu kolczastego, min przeciwpancernych i przeciwpiechotnych, głębokich fos zalewanych ropą naftową, a następnie podpalanych oraz bunkrów. Według danych amerykańskiego wywiadu wojskowego (DIA) na linii Saddama położono ponad 2 500 000 min, za nimi natomiast znajdowały się ciężkie dywizje piechoty i dywizje zmechanizowane. W przeciwieństwie do jednostek amerykańskich, siły irackie nie posiadały precyzyjnej amunicji (PGM), systemy komunikacji zgodnie z radziecką doktryną wojenną były centralizowane, podatne na zniszczenie, nienasycone sensorami i platformami – C2. Pojazdy gąsienicowe i kołowe w większości dostarczone były przez przedsiębiorstwa państw Układu Warszawskiego, czego przykładem był BRDM02, PSZH-IV, czy T-72, którego zasięg i precyzja prowadzenia ognia były znacznie bardziej zawodne niż M1 Abrams²³.

Jednym z pierwszych starć do jakiego doszło, była bitwa o Khaffji. Stanowiła ona także kolejny przykład zawodności najnowszych technologii w czasie prowadze-

²¹ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 262–263.

²² *Operation Desert Storm – Ground Force*, Global Security, http://www.globalsecurity.org/military/ops/desert_storm-orbat.htm (12.09.12).

²³ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 259.

nia działań wojennych. Strona iracka 29 stycznia rozpoczęła działania zaczepne na wschodnim odcinku frontu, przeprowadzając atak w kierunku miejscowości Khafji. Załoga samolotu E-8A J-STARS, prowadząc rozpoznanie na południe od Kuwait City, nie zauważyła przemieszczających się kilkudziesięciu pojazdów pancernych i zmechanizowanych. Dowództwo CENTCOM zostało powiadomione o zagrożeniu dopiero przez patrol US Marines, który złożył meldunek o zbliżających się 25 pojazdach. W celu wsparcia oddziałów lądowych, CENTAF skierował na zagrożony odcinek 20 samolotów A-10, a następnie AC-130H Spectre, F-15E oraz F-16L. Według łącznych szacunków, podczas bitwy zniszczonych zostało ponad 90 czołgów przeciwnika, co stanowiło 80% stanu irackiej 5. Dywizji Zmechanizowanej²⁴.

Ponadto obok spektakularnych, precyzyjnych uderzeń rakietami Tomahawk, większość pocisków użytych w czasie konfliktu, należała do grupy tzw. *dump bombs*²⁵ (głupie bomby). Przykładem był B-52, na którego pokładzie znajdowały się niekierowane, grawitacyjne bomby odłamkowo-burzące M117C o wadze 340 kg. Z kolei MC-130 Combat Talon 6 lutego w południowo-zachodnim Kuwejcie zrzucił największą konwencjonalną bombę w arsenale US Air Force – BLUE-82 o wadze 6,80 ton, nazywaną potocznie Daisy Cutter²⁶. Ciśnienie wytworzone w czasie wybuchu zdetonowało wszystkie miny znajdujące się w okolicy oraz zniszczyło kopce przeciwczołgowe. Stacjonujący w odległości 177 km od miejsca wybuchu brytyjski oddział SAS zameldował przez radio o zdetonowaniu ładunku atomowego. W tym samym czasie artyleria sił sojuszniczych prowadziła ostrzał linii wroga, niszcząc kolejne jednostki irackie znajdujące się na linii natarcia VII i XVIII Corps oraz MEF. Szczególnie destruktywnie na morale irackich żołnierzy oddziaływały pociski samobieżnych wyrzutni rakietowych MLRS (Multiple Launch Rocket System)²⁷. Nazywane *stalowym deszczem*, skutecznie niszczyły pojazdy gaśnicowe i kołowe, nieposiadające wystarczającego pancerza, żeby ochronić załogi przed ich rażeniem. Tylko 13 lutego artyleria amerykańskiej 1st Cavalry Division przeprowadziła ostrzał z użyciem 216 rakiet MLRS, które rozrzuciły nad celami 140 000 sztuk eksplodującej subamunicji M77, każda wielkości piłki golfowej²⁸.

²⁴ Tamże, s. 303.

²⁵ Military Analysis Network, *Dump Bombs*, <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/dumb/> (12.09.12).

²⁶ BLUE-82, Globalsecurity, <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/blu-82.htm> (12.09.12).

²⁷ *Multiple Launch Rocket System*, Army-Technology.com, <http://www.army-technology.com/projects/mlrs/> (12.09.2012).

²⁸ B. Kruszyński, *Udział sił zbrojnych USA...*, dz. cyt., s. 306.

Różnica w poziomie nasycenia technologicznego środków bojowych pomiędzy stronami była widoczna szczególnie na poziomie taktycznym, na którym dochodziło do bezpośrednich starć T-72, BMP, BRDM z M1 Abrams, czy M2 Bradley. Dzięki urządzeniom noktowizyjnym, zamontowanym na amerykańskich pojazdach, mogły one prowadzić ogień zarówno w nocy, jak i w niekorzystnych warunkach atmosferycznych. Lepszą orientację na obszarze prowadzonych działań bojowych umożliwiały także podręczne urządzenia GPS – Trimpack oraz Magellan²⁹. Nie działały one jednak bez zarzutów, wciąż istniał problem błędnej identyfikacji pojazdów przy złej widoczności i otwarciu ognia na czas. Strona amerykańska wykorzystwała w tym momencie urządzenie nazywane Budd Light. Dzięki niemu z ok. 2 km można było rozpoznać przynależność oddziału. Narażona na ciągłe ataki z powietrza, lądu i morza, oskrzydłana od zachodu przez XVIII Corps, nieposiadająca wsparcia lotniczego, armia iracka musiała skapitulować. Zawieszenie broni podpisano ostatecznie 3 marca 1991 roku na lotnisku Safwan.

Na podstawie powyższych przykładów, analizy i opisu przebiegu I wojny w Zatoce Perskiej, starałem się uzyskać odpowiedź na pytanie zadane w temacie artykułu. Ze względu na obszerność zagadnienia i ograniczenia związane z objętością pracy, skupiłem się na kilku kwestiach, przedstawiających realia operacji Desert Storm. Nasuwająca się odpowiedź nie jest jednoznaczna. I wojna w Zatoce Perskiej posiadała pewne cechy wojny sieciocentrycznej, jednak obrazy z linii frontu, między stroną koalicji antyirackiej, a oddziałami wiernymi Saddamowi Husajnowi, przypominały szereg konfliktów ery przemysłowej. I wojnę w Zatoce Perskiej można potraktować, jako militarny symbol zakończenia zimnej wojny. Konfrontacja, do jakiej przygotowywana była US Army, zarówno pod względem doktrynalnym, jak również wyposażenia, nie rozegrała się na równinach Europy Środkowo-Wschodniej, lecz pustyniach Bliskiego Wschodu. Rozmiar sił zmobilizowanych do operacji, po obu stronach znacznie przekroczył 1 milion żołnierzy, co również było cechą charakterystyczną dla masowych wojen ery przemysłowej. Pojawienie się nowych rodzajów uzbrojenia, opartych na zaawansowanej technologii (hi-tech), połączonych z ciągłą obecnością mediów na polu walki, wpłynęło na społeczny odbiór operacji Desert Storm, jako wojny wirtualnej i informacyjnej. W rzeczywistości jednak, równolegle prowadzona była klasyczna bitwa pancerno-powietrzna, w której brały udział ciężkie dywizje pancerne i zmechanizowane. Obecnie, z perspektywy czasu można wyróżnić dwa podejścia do I wojny w Zatoce Perskiej: rewolucyjne i ewolucyjne. Rewolucyjne, którego zwolennikami są A. Toffler i E. Durschmied, traktuje operacje Desert Storm, jako punkt zwrotny i sym-

²⁹ PBS Frontline, *GPS*, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/gulf/weapons/gps.html> (12.09.12).

bol zmian US Army w duchu RMA. Ewolucjoniści – A. F. Krepinevich, S. Biddle, czy Ch. Gray, twierdzą natomiast, że wojny tej nie należy traktować, jako punktu zwrotnego w historii wojskowości, lecz jako naturalną ewolucję i zwiastun nowych wojen przełomu XX i XXI wieku.

Bibliografia

- Alberts D., Gastka J., Stein F., *Network Centric Warfare. Developing and Leveraging Information Superiority*, Washington 2000.
- Strategia we współczesnym świecie. Wprowadzenia do studiów strategicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, red. J. Baylis, Kraków 2011.
- Castells M., *Spoleczeństwo sieci*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2007.
- Durschmied E., *Czynnik zwrotny w bitwach od Troi do Zatoki Perskiej*, Wydawnictwo Amber, Warszawa 1999.
- Fryc M., *Współczesne oblicze wojny*, Wydawnictwo MADO, Toruń 2009.
- Kamieński Ł., *Technologia i wojna przyszłości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.
- Kręciński J., *Działania sieciocentryczne. Wybrane problemy*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
- Kruszyński B., *Udział sił zbrojnych USA w konfliktach w Iraku i Afganistanie – największych wojnach przełomu XX/XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2011.
- Toffler A., *Szok przyszłości*, Wydawnictwo Kurpisz, Warszawa 2007.
- Toffler A., Toffler H., *Wojna i antywojna*, Wydawnictwo Kurpisz, Warszawa 2007.
- C4iSR – Command, Control, Communication, Computers, Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance, Northrop Grumman, <http://www.northropgrumman.com/isr/>.
- FM 100-5 Operations, <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/compoundobject/collection/p4013coll9/id/42/rec/9>.
- Operation Desert Storm*, Globalsecurity, http://www.globalsecurity.org/military/ops/desert_storm-timeline.htm.
- Operation Desert Storm – Ground Force*, Global Security, http://www.globalsecurity.org/military/ops/desert_storm-orbat.htm.
- Military Analysis Network, *Dump Bombs*, <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/dumb/>.
- BLUE-82*, Globalsecurity, <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/blu-82.htm>.
- Multiple Launch Rocket System*, Army-Technology.com, <http://www.army-technology.com/projects/mlrs/>.
- PBS Frontline, *GPS*, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/gulf/weapons/gps.html>.